

MICHAEL WELKER

Teremtés és valóság

Szerző: Michael Welker
ISBN 978-963-558-095-8
Kiadó: Budapest, Kálvin Kiadó, 2007 (142 oldal)

Michael Welker professzor első magyarul megjelenő könyve a téma aktualitása kapcsán kiváló érzékenységről tesz bizonyosságot. Ebben a kis kötetben olyan rendszeres teológus gondolataival ismerkedhetünk meg, aki az Isten előtti bátor megállásban meri tárgyalni azokat a kérdéseket, amelyek nemcsak a keresztyénséget, hanem a társadalmi közgondolkodást is nagyban foglalkoztatják a posztkeresztyén Európában.

Bár a kötet anyagát alkotó tanulmányok előadások formájában a, 90-es évek elején keletkeztek, a professzor Princetoni (USA) vendégtanárnokodása idején, haltamas adalékuk, amellet, hogy globális kérdéseket gondolnak újra: parázs, megtermékenyítő viták és korreferátumok szelleml-lelki kohójában edződtek. Ezekről gondolatait a szerző nemhogy nem féltette, ellenkezőleg: kereste, vállalta, és alázattal fogadta. A világ keletkezésének kérdése, a teremtéssel való foglalkozás nemcsak a különféle teológiai tudományágak, hanem a természettudományok vagy akár az informatika kutatói számára is (mesterséges intelligenciák fejlesztése, robot-technológiák stb.) bőven adnak gondolkodni- és kutatnivalót.

A téma feldolgozási módszere az „új biblia-teológia” módszerével történik. Ez az irányzat a ,80-as évektől van jelen, és

módszere az interdiszciplinaritásban és az interkonfesszionalitásban nyilvánul meg. „*A polgári teizmus csődjében, és a vallásosság krízisében*” a teremtésteológiai kérdéseket bibliai perspektívából szemlélő teológus szólal meg ezekben a tanulmányokban. A kötet hat fejezetre oszlik; a Genézis 1 és 2 újszerű olvasásával kezdi a téma látványos kibontását a szerző.

Isten teremtő munkája kapcsán az a megállapítása, hogy ha a pusztá létrehozás és a függőség elavult modelljeitől eltekintünk, akkor is meg lehet határozni, hogy mi a teremtés, és el lehet különíteni egymástól Isten munkáját a teremtmények saját munkájától. A hagyományos koncepciókat, mint pl. az egyoldalú hierarchizálást és a teljes függőséget mellőzzük is, Teremtő és teremtmény összetartozása és együttműködése ettől mit sem csorbul.

Elfogadja a kritikát, amely azért éri, mert felfogásában „ortodox” álláspontot képvisel, hiszen mindig a bibliai hagyományt tekinti gondolkodása kiindulópontjának, alapjának. Ebben még a hitvallások sem akadályozhatják meg, mert azok csak másodlagosak, semmiképpen nem egyenértékűek a Szentírással. Ennek okán el kell fogadni Welker professzornak azt a nézetét, hogy a teremtés kérdésénél a kijelentés számára megkerülhetetlen fogalmából indulunk

ki, mert enélkül a teremtésről helyes fogalmat nem alkothatunk.

„A kijelentés, amely magába foglalja a meghatározott orientációt, a meghatározott tudást és a meghatározott információkat, megragadja az azt befogadó embert, és olyan tapasztalati szférába vonja be, ahová az ember nélküle nem léphetne be, vagy amelyet a megragadott ember magától nem ismerne fel, nem igazán látná át, és őt nem alakítaná.” Ez a kijelentés speciális értelemben vendő, és nem általánosságában, a téma volumenére való tekintettel is. A második fejezet kulcsgondolataként tekinthetünk ezekre a sorokra, ahol az ún. „általános kijelentés” problémáját vizsgálja a teremtés összefüggésében.

Megkerülhetetlen kérdések a teremtés kapcsán a „menny” és a „föld” fogalmi is, amelyekről a harmadik fejezetben esik szó. A menny alatt többek között a transzcendencia egységét és sokféleségét kívánja hangsúlyozni, és azt: amikor a keresztyénség arról beszél, hogy Isten a mennyben van, akkor ezzel nem egy abszakt túlvilágiságot vagy távolságot kíván érzékeltetni, hanem kifejezésre próbálja juttatni Isten *felismerhető* világfölöttiségét, azt, hogy Istennel nem rendelkezhetünk, se őt nem manipulálhatjuk, de Tőle való függőségünket nyomon követheti és beláthatja a földi szemlélődő is.

A föld kapcsán a szerző megjegyzi, hogy a glóbusznak, amelyen élünk, különleges önaktivitása van. A föld aktív erőforrás, aktív erőter, amelynek ereje és körülölelő jelenvalósága nélkül az élet nem lenne elképzelhető. S a föld bár létehez, de nem önmagát hozza létre. Az élet „önállóan fenntartó” és reprodukáló létezőkre vonatkozó koncepcióit egyértelműen cáfolnunk kell a teremtés-történet alapján, különösen az ún. Papi iratként emlegetett részre való tekintettel.

Ha szó esett eddig a mennyről és a földről, beszélni kell azokról a lényekről is, amelyek e két territórium között „ingáznak”, a mennyiekről, vagyis az angyalokról. A szerző ennek a témának a kapcsán – amit műve negyedik fejezetben fejt ki – elzárkózik azoktól az elképzelésektől, melyek szerint az angyalok létét meg kellene kérdőjelezni, és valami magyarázattal helyettesíteni, mint pl. azal, hogy az angyalokról mint létezőkről az ember olyan korban alkotott véleményt, amikor a természettudományok még gyerekcipőben jártak. Mára már azonban ezt az álláspontot revideálni kell. Welker professzor szerint nem kell felülvizsgálni, sőt, állítja: „*az angyalokra úgy tekinthetünk, mint Isten egyfajta önkorlátozására, önkontrakciójára, önkonkréciójára, amelyben és amely által Isten bizonyos embereknek bizonyos helyzetekben kijelenti önmagát*”.

A szerzőt zavarják azok a fantáziadús beszámolók, melyek az angyalokkal való találkozásokról szólnak. Meglátása szerint az angyalok a Szentírásban sohasem magánjellegű kijelentéseket hoznak, hanem olyanokat, amelyek révén nemcsak az egyéni, hanem a közösségi önértelmezés is megváltozik. Vagyis az individualitásnak nincs prioritása vagy akár létjogosultsága sem ebben a kérdésben. Sajnálattal állapítja meg, hogy számtalan „vallásos” (vagy nem vallásos) könyvben manipulatív, szóragoztató olvasmányok részévé teszik az angeológiát, ezzel asszimilálva őket a kulturális környezetszennyezésbe, szellemi rombolásba. Ilyen értelemben, bár számuk valószínűleg milliárdos nagyságrendű, „veszélyeztetett fajnak” számítanak, amelyet óvni kell, amennyire lehetséges.

Az ember a teremtésben nemcsak istenképűséget kapott, hanem uralmi meg-

bíztatást is, amit a mostani időkben előszeretettel bagatellizálnak és relativizálnak. Míg a Genézis 1 olyan kijelentéseket tartalmaz, amelyeket akár erőszakos cselekedetként is értelmezhetünk (pl. hajtsátok uralmatok alá a földet; uralkodjatok az állatokon) addig a Genézis 2 kiegészíti ezt azzal, hogy az ember fő jellemzőjévé és feladatává a föld megmunkálását és őrzését teszi.

Szerinte is összefüggés van az istenképűség, az uralmi megbízatás és az ember szexuális különbözősége között, de a Barth féle én-te partnerségi modellel (legyen az egalitárius, vagy partiarchális hierarchiára épülő), valamint a Moltmann által képviselt szociális és társaslényi viszony modelljével szemben a voksát a Phyllis Bird által képviselt álláspont mellett teszi le – ő a Genézis 1, 27 alapján biológiai emberpárról, és nem szociális partnerségi viszonyról beszél. *„Bird felismeréseivel szemben erőltet absztrakciónak tűnnek Barth és Moltmann partnerségi és szociális modelljei”* jelenti ki, még akkor is, ha a Bird által képviselt felfogás szerint csak biológiai emberpárról, és csak biológiai reprodukcióról van szó. Ez tehát annyiban differenciálja Welker felfogását, amennyiben nála nincs szétválasztva az ún. természeti és kulturális faktor, vagyis szemlélete nem dualista, hanem ezek között *„nagyon finoman összeszótta, feloldhatatlan kölcsönösségi összefüggések”* vannak.

Az uralmi megbízatás a teremtettség megőrzésével, az ember érdekeinek figyelembe vételével és annak előnybe részesítésével kellene megvalósuljon. Az

emberi nem a gondoskodó, minden teremtmény iránti szolidáris közösség vállalásával tölti be uralmi megbízatását, mert Isten méltóvá teszi az ember arra, hogy a teremtettség megőrzője legyen. A teremtmények védelmezése által kell uralmát gyakorolnia. E gondoskodás révén nyeri el az ember igazi „erejét” és méltóságát.

Az utolsó fejezetben a teremtés és a bűneset megkerülhetetlen kérdése bontakozik ki. A szerző megállapítja, hogy a bűneset következtében az ember kiszakította magát a teremtés közösségéből, a kölcsönös függőségi

viszonyok Isten által létrehozott és támogatott összefüggéseiből. *„Most már csak autonóm, csak önrendelkező, csak saját perspektíváját követő, csak az életet támogató vagy romboló tényezőket számításba vevő lény.”* A mű összes fejezete közül talán ebben bontakozik ki leginkább Welker filozófiai tájékozottságának hatalmas íve, amikor a téma kapcsán visszavezeti egészen a kiindulópontig azokat az álláspontokat, amelyek a bűn, és a bűneset kapcsán megfogalmazódtak, egészen Hegeltől kezdve, napjainkig.

Reménységem szerint e néhány sor elegendő lesz ahhoz, hogy felkeltse az olvasóban az érdeklődést korunk egyik metszően éleslátású rendszeres teológusának e nagyszerű műve iránt, hogy olvasva őt, *„beidegződött ismereteink gondolatmentéből kikölkenthessen”,* és meglátásai, következtetései továbbgondolására serkentsenek.

Kulcsár Árpád

